

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM-TARBIYAVIY
FAOLIYATNI TO'G'RI TASHKIL ETISH YO'LLARI**

F.Turakulova

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim kafedrasi o'qituvchisi

M.Turdiyeva

203-guruh iqtidorli talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim-tarbiyaviy faoliyatni to'g'ri tashkil etishda tarbiyachining yetakchilik roli va uning to'g'ri tashkil etishining mazmuni haqida fikr yuritilgan.

Аннотация: В статье рассматривается лидерская роль воспитателя в правильной организации образовательной деятельности в дошкольной образовательной организации и содержание ее правильной организации.

Kalit so'zlar: Tarbiyachi, ta'lim-tarbiya, o'yin, mehnat, mashg'ulot, o'z-o'ziga xizmat, sayr, pedagog, jarayon, ekskursiya, tabiatdagi mehnat.

Ключевые слова: Воспитатель, обучение, игра, труд, занятия, самообслуживание, прогулка, педагог, процесс, экскурсия, работа на природе.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglarining ish hujjatlarini tasdiqlash to'g'risida O'zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida”gi Qonuni va Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrda “Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida”gi 802-sonli qarori ijrosini ta'minlash, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yuritilayotgan ish hujjatlarini tartibga solish, xodimlarning ta'lim-tarbiya jarayonidagi mas'uliyatini oshirish maqsadida, Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglarining ish hujjatlari ro'yxati 1-ilovaga muvofiq;

Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi va oilaviy nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglarining ish hujjatlari ro'yxati 2-ilovaga muvofiq;

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagog xodimlarining ish hujjatlarini yuritilishi bo'yicha qo'llanma 3-ilovaga muvofiq tasdiqlansin.

Belgilab qo'yilsinki, tasdiqlanayotgan pedagoglarining ish hujjatlari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 2023-2024 o'quv yilidan boshlab yuritiladi.

Maktabgacha ta'lim agentligining 2023-yil 28-avgustdagi 99-sonli buyrug'iga 1-ilovasiga muvofiq Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi barcha pedagog xodimlarning ish hujjatlarini shu buyrug' assosida yurilishini takidlab o'tildi.

Shundan Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisining ish hujjatlari quyidagilardan iborat .

- 05-01 “Ilk qadam” Davlat o‘quv dasturi va metodik qo‘llanmalar.
- 05-02 Oylilik ish rejasi (Ish jurnali).
- 05-03 Bolalar davomatini qayd etish daftari (tabel, filtr, ota-onalar to‘g‘risidagi ma‘lumotlar).
- 05-04 Bolalarning rivojlanish xaritalari. Yillik hisobot.

Yuqoridagi hujjatlar assosida yil maboynida tarbiyachi ta‘lim-tarbiyaviy faoliyatni amalga oshirib boradi. Bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta‘minlashga qaratilgan pedagogik jarayon murakkab va rang-barangdir. Tarbiya masalalari ta‘lim-tarbiya ishining tashkiliy shakllari, bolalar faoliyatining har xil turlari: mashg‘ulotlarda ta‘lim berish orqali, ijodiy va qoidali o‘yinlar, bolalarning mustaqil faoliyatlari, ularning o‘z mehnati va kattalar mehnati bilan tanishtirish orqali, o‘z-o‘ziga xizmat qilish sayrlar o‘tkazish gigienik tadbirlar orqali amalga oshiriladi. Ta‘lim-tarbiya ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish MTTidagi pedagogik jarayonni, har bir faoliyat turini to‘g‘ri tashkil etishga bog‘liq. MTTining pedagogik jarayonida ta‘lim muhim ahamiyat kasb etadi va u kundalik hayotda, o‘yinda, mehnatda, mashg‘ulotlar orqali amalga oshiriladi. Mashg‘ulotda ta‘lim va tarbiya vazifalari xal etiladi. Bolalar tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishish, nutqni o‘stirish va savod o‘rgatish, matematika, jismoniy madaniyat, tasviriy faoliyat, musiqa bo‘yicha eng oddiy tasavvur va bilimlarni, malaka va ko‘nikmalar sistemasini egallab oladilar. Bolalar egallab olishlari kerak bo‘lgan bilim, malaka va ko‘nikmalar MTT dasturida belgilab berilgan bo‘lib, u bolalarning umumiy rivojlanishida va ularni maktab ta‘limiga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Mashg‘ulotlarda ta‘lim berish didaktika printsiplari asosida bolalarning yosh va o‘ziga xos xususiatlarini e‘tiborga olib ma‘lum izchillikda olib boriladi, mazmuni sekin-asta murakkablashtirib boriladi. Natijada u rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi xususiyatga ega bo‘ladi. Dasturda har bir yosh guruhida xafta davomida o‘tkaziladigan mashg‘ulotlar soni va har bir mashg‘ulot qancha davom etishi belgilab qo‘yilgan. Tarbiyachi mana shunga asoslanib, o‘zining xaftalik mashg‘ulotlar jadvalini tuzib oladi, bu ta‘limning hamma bo‘limlari bo‘yicha belgilangan ta‘lim-tarbiya ishlarini to‘g‘ri taqsimlash va bir xilda amalga oshirishga imkon yaratadi.

№	Mashg‘ulot nomi	Kichik	O‘rta	Katta	Tayyorlov
		guruh	guruh	guruh	guruh
1 hafta ichida					
1	Jismoniy tarbiya	1	1	1	1
2	Musiqa	2	2	2	2
3	Tasviriy faoliyat	1	1	1	1

4	Konstruksiyalar tuzish/ Applikatsiya(navbatmanavbat)	1/1	1/1	1/1	1/1
5	Loydan yasash	1	1	1	1
6	Elementar matematika	1	1	2	2
7	Fan va tabiatshunoslik asoslari / ekologiya	1/1	1/1	1/1	1/1
8	Nutq, o‘qish va yozish malakalarini rivojlantirish	1	2	2	2
9	Savodxonlikka o‘rgatish			1	2
10	Xorijiy til			2	2

Mashg‘ulotlar jadvalini tuzishda quyidagi talablarga rioya qilish kerak: Dasturning hamma bo‘limlari bo‘yicha mashg‘ulotlarni haftaga teng taqsimlash. Haftaning birinchi va oxirgi kuniga osonroq mashg‘ulotlar qo‘yiladi. Haftaning seshanba, chorshanba va payshanba kunlarida bolalardagi aqliy faoliyat tezlashadi, shuning uchun bu kunlarga murakkabroq ishlar rejalashtiriladi. Kun davomida birinchi bo‘lib bolalardan aqliy zo‘r berishni ko‘proq talab etadigan, kam harakatli mashg‘ulotlar rejalashtiriladi masalan: (tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishtirish, ona tili, matematika). Ikkinchi mashg‘ulotga engilroqlari: tasviriy faoliyat, jismoniy tarbiya, musiqa mashg‘uloti va shunga o‘xshashlar rejalashtiriladi. Kun davomida mashg‘ulotlar quyidagicha tartibda almashtirib boriladi: matematika va jismoniy tarbiya, ona tili va tasviriy faoliyat va hokazo. Mashg‘ulotlarni bunday taqsimlash bolalarning dastur materialini engilroq o‘zlashtirib olishiga imkon yaratadi. O‘yin bolalarning muhim faoliyati hisoblanadi. U bolalarning jismoniy va ruhiy rivojlanishida, shaxs sifatida shakllanishida va bolalar jamoasining tashkil topishida muhim ahamiyat kasb etadi. O‘yin bolaga quvonch bag‘ishlaydi, ijobiy his va kechinmalarini, hayotdan olgan taassurotlarini aks ettiradi. O‘yin mazmuni bola shaxsining shakllanishiga muhim ta‘sir ko‘rsatadi, shuning uchun kattalar bolalar o‘yiniga rahbarlik qilayotib, ularda tevarak-atrofdan olayotgan taassurotlari ijobiy tomonini aks ettirish xohishini uyg‘otishlari kerak. Bolalarning mustaqil faoliyati ular uchun dam olish soati hisoblanadi, ammo ish bilan bir vaqtda bolalarning o‘z-o‘zini tashkil eta bilish qobiliyati o‘shishiga, xulk, madaniyati irodaviy sifatlarining tarbiyalanishiga, jamoa munosabatlarining shakllanishiga yordam beradi. U har xil faoliyatlarda bolalardagi o‘ziga xos ijodkorlikning rivojlanishiga keng imkoniyat yaratadi. Shuning uchun bolalarning mustaqil faoliyatiga ham tarbiyachining rahbarlik qilishi taqozo etiladi: chunki xohlagan ishi bilan shug‘ullanishiga imkon yaratish, kerakli material va asbob- uskunalar bilan ta‘minlashda yordam berishda, tarbiyachining maslahati lozim buladi. Kun davomida sistemali ravishda mehnat faoliyati tashkil etilib, bolalar kattalarning mehnati bilan tanishtirib boriladi. Bu ish mashg‘ulotlarda, ekskursiyalarda, maqsadli sayrlarda, bolalarning kattalar bilan

birgalikdagi mehnatida amalga oshiriladi. Bunda bolalarning asosiy e’tibori mehnatning insonlar uchun foydasiga, uning xilma-xilligiga, ahloqiy munosabatlariga qaratiladi.

Bolalarning ovqatlanishga, mashg’ulotga tayyorlanishlari, tabiat burchagida navbatchilik vazifasini bajarishlari, ularda topshirikqa nisbatan javobgarlik hissini rivojlantiradi, shu bilan birga ijtimoiy his va munosabatlarni shakllantiradi. Navbatchilik kichik guruhda yilning ikkinchi yarmidan boshlanadi va hamma yosh guruhlarida davom etadi. Katta guruh bolalarining qo‘l mehnati, tabiatdagi mehnati, xo‘jalik-maishiy mehnatlari har kuni ertalabki soatda ertalabki va kechki sayrda sistemali ravishda tashkil etib boriladi. Haftasiga bir marta butun guruh ishtirokida bolalarning jamoa mehnati tashkil etiladi, bolalarga turli xil mehnatni bajarishlari orqali kasblarga ham tayyorlab boriladi kasblar bo‘yicha ma’lumotlarni tarbiyachi bolalarga mehnatni o‘rgatish orqali tushuntirib boradi. Mashg’ulotlarda qo‘l mehnatining yangi turi o‘rgatiladi. Mehnat jarayonida bolalarning mehnat qilish malaka va ko‘nikmalari takomillashadi, kuzatuvchanligi rivojlanadi, qiziqishlari ortadi, mehnatsevarlik, javobgarlik, burch hissi kabi axloqiy sifatleri shakllanib boradi. Bolalarning mehnat faoliyatini ularning jismoniy va aqliy faolligini o‘stiradigan qilib tashkil etilishi kerak. Buning uchun ularni hamma kerakli materiallar va mehnat qurollari bilan ta’minlash lozim. O‘z-o‘ziga xizmat bolalar mehnatini tashkil etish shakllaridan biri hisoblanadi. Kichkina guruhdan boshlab bolalar mustaqil kiyinish va echinishga o‘rgatiladi. Katta guruh bolalari o‘zlarini har doim batartib (tashqi ko‘rinishi, sochi, kiyimlari, oyoq kiyimi) tutishlari kerak. Ular o‘yinchoqlarni, kitoblarni, ish qurollarini o‘yin va mashg’ulotdan keyin joy-joyiga yig‘ishtirib qo‘yadilar. Maktabgacha ta’lim tashkilotida barcha guruhlarda ta’lim-tarbiyaviy faoliyati hafta davomida quydagicha tashkil etiladi.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim-tarbiya berish orqali bolalarda maktabdagi o‘qishga qiziqish tarbiyalanadi, javobgarlik hissi, o‘zini tuta olish, mehnat qilishga intilish odati, topshirilgan ishni bajarish kabi sifatlar hosil qilinadi. Mashg’ulot paytida bolalarda turli xil faoliyatni bajarishga mustaqil harakat qilishga tarbiyachi yordam beradi va mustaqil fikr yuritish malakasi tarkib toptiriladi, tarbiyachilarga quloq solish, hikoya qilinayotgan voqeadagi asosiy g‘oyalarni ajrata olish, qisqacha umumlashtirish kabi malakalarni rivojlantirishga katta e’tibor beriladi. Maktabgacha ta’lim tashkilotida turli yosh guruh bolalariga ta’lim-tarbiyaviy faoliyat jaronida tashabbuskorlik va mustaqillik bilimga qiziquvchanlik, faol tafakkur, taqqoslash, umumlashtirish, xulosalar chiqarish kabi malakalar tarbiyalab boriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. ILK QADAM Davlat o‘quv dasturi /Takomillashtirilgan ikkinchi nashr/ Toshkent 2022
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. - T.: Darslik. Iqtisod -moliya, 2011. 420 b.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar / Ta’lim muassasalari o‘qituvchi-o‘qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar. – T.: “Iste’dod” jamg‘armasi, 2008. – 180 b.
4. Abdurahmonovna, N. M. (2021). Pedagogical and Psychological Aspects of Professional Sustainability of Future Teachers.
5. Bustanovna, I. D. (2021). Socio-ethnic factors of psychological adaptation of foster-families and children. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(6), 34-37
6. ахматова Ф. Ф. ИҚТИДОРЛИ ЎҚУВЧИЛАР БИЛАН ИШЛАШНИНГ ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ЎЗИГА ХОСЛИКЛАРИ //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 7. – №. 1. – С. 669-680.